

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

รายงานการสำรวจโรงเรียนประถมศึกษา

ในปีพุทธศักราช 2507 กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดทำแบบประเมินมาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา โดยวิธีประมวลข้อเท็จจริงและปัญหาต่าง ๆ ของโรงเรียนประถมศึกษา แล้วสร้างเป็นแบบประเมินค่ามาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาขึ้นโดยเน้นลักษณะ 4 ประการคือ อาคารสถานที่และอุปกรณ์การบริหารโรงเรียน การเรียนการสอน การจัดบริการและร่วมมือกับชุมชน การประเมินให้อันดับคุณภาพเป็นคะแนน 6 ระดับตั้งแต่ 0 ถึง 6 คะแนนตามลำดับความสำคัญ จากหนังสือคู่มือประเมินมาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษานำอันดับคุณภาพที่ได้มาวิเคราะห์ โดยแปลงคะแนนดิบแล้วหาค่าเฉลี่ยและหาค่าตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ (Percentile Rank) ระดับคะแนนมาตรฐานที่ปกติ (Normalized T - Score) นำผลที่ได้มาหาว่าโรงเรียนใดอยู่ในระดับดีมาก, ปานกลาง 1, ปานกลาง 2, ปานกลาง 3, ควรแก้ไข และควรแก้ไขอย่างยิ่ง ให้จัดจากตารางระดับคะแนนมาตรฐานที่ปกติ¹

ในการประเมินผลโรงเรียนจะได้ทราบมาตรฐานของโรงเรียนว่าอยู่ในระดับใด ควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไร แบบประเมินมาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาได้มีการปรับปรุงกันมาเรื่อย ๆ ทุกระยะ 5 ปี ปัจจุบันได้ใช้เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา

¹อดิศักดิ์ เจริญพิทักษ์, เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา (กรุงเทพมหานคร : สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด, 2520) หน้า 73.

พ.ศ. 2517 ในการประเมินโรงเรียนประถมศึกษา¹

ในปี พ.ศ. 2512 ศิริเพ็ญ อิมสุข ได้ศึกษาการใช้ประโยชน์อาคารสถานที่ของโรงเรียนรัฐบาลในอำเภอลาดกระบัง จังหวัดพระนคร ใช้แบบสำรวจอาคารสถานที่ในโรงเรียนที่สร้างขึ้นสำรวจโรงเรียนประถมศึกษาจำนวน 19 โรงเรียน สำรวจจำนวนครูทั้งหมด จำนวนนักเรียน จำนวนและขนาดของห้อง ครูใหญ่ ห้องพักครู ห้องธุรการ ห้องประชุม ห้องอาหาร ห้องพยาบาล ห้องสมุด ห้องส้วม สนามหญ้า ซึ่งเป็นห้องคานบริหารและบริการ ขนาดและจำนวนนักเรียนในแต่ละห้อง ขนาดของห้องเรียนพิเศษ โดยมีเกณฑ์จากการสัมภาษณ์ อำเภอ พงษ์ไพบูลย์ โดยใช้เกณฑ์พื้นที่ต่อนักเรียน 1 คนดังนี้ ห้องวิทยาศาสตร์ 2.4 ตารางเมตร ห้องหัตถศึกษา 2.4 ตารางเมตร ห้องวิชาทั่วไป 1.2 ตารางเมตร ห้องประชุม 0.45 ตารางเมตร ห้องอาหาร 1 ตารางเมตร ห้องพยาบาล 0.16 ตารางเมตร ห้องสมุด 0.2 ตารางเมตร ห้องพักครู 4 ตารางเมตร ตอครู 1 คน ห้องส้วมนักเรียนหญิง 100 คนต่อ 5 ที่ ห้องส้วมนักเรียนชายและที่ปัสสาวะชาย 100 คนต่อ 5 ที่ ผลการวิจัยปรากฏว่าโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอลาดกระบังยังใช้สถานที่เรียนไม่เต็มที่ คือมีอัตราการใช้ห้องและอัตราการใช้พื้นที่เท่ากับร้อยละ 80.69 และ 69.39 ตามลำดับ แต่มีการใช้สถานที่คานบริหารและบริการมากเกินไปคือ มีค่าการใช้ประโยชน์สถานที่คานบริหารและบริการถึงร้อยละ 266.33²

ในปี พ.ศ. 2517 วิทย์ แก้วเกษม ได้ทำการสำรวจการประปา ห้องส้วม และโรงอาหารในโรงเรียนประถมศึกษานอกเขตเทศบาล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 1768 โรงเรียน โดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามเกี่ยวกับเรื่อง ลักษณะทั่วไปของ

¹กระทรวงศึกษาธิการ, กรมสามัญศึกษา, เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2517 (กรุงเทพมหานคร: ศุภสภา, 2518).

²ศิริเพ็ญ อิมสุข, "การใช้ประโยชน์อาคารสถานที่ของโรงเรียนรัฐบาลในอำเภอลาดกระบัง จังหวัดพระนคร ปีพ.ศ. 2512" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513).

โรงเรียน ประปา ห้องส้วม และที่ปัสสาวะ โรงอาหาร นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยวิธีหาค่าร้อยละ และค่าสัมประสิทธิ์ ผลการศึกษาพบว่าประปาโรงเรียนมีเพียงร้อยละ 10 ของโรงเรียนทั้งหมด การจัดน้ำดื่มในโรงเรียนยังไม่เพียงพอ ขาดอุปกรณ์ในการใส่น้ำดื่ม และค่าทำความสะอาดจำนวนห้องส้วมมีไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียนและความสะอาดไม่ดีพอ ขาดอุปกรณ์นักเรียนต้องจัดหาเอง ที่ปัสสาวะชายมีจำนวนน้อยที่มีเป็นแบบชั่วคราว โรงเรียนมีโรงอาหารร้อยละ 17 ซึ่งส่วนมากเป็นโรงอาหารชั่วคราว โครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนแทบจะไม่มีเลย เพราะนักเรียนส่วนมากกลับไปรับประทานอาหารที่บ้าน¹

ในปี พ.ศ. 2518 จากการวิจัยเรื่องความเสมอภาคของโอกาสทางการศึกษา โรงเรียนประถมศึกษาในประเทศไทย เพื่อศึกษาถึงความเสมอภาคของโอกาสในการเข้าเรียนและโอกาสในการพัฒนาความสามารถทางการเรียนของนักเรียนประถมศึกษาในภูมิภาค จังหวัด และโรงเรียนประเภทต่าง ๆ ตลอดจนประเด็นสำคัญ ๆ ในแง่ความไม่เสมอภาคดังกล่าว ผลการวิจัยปรากฏว่า

การกระจายของโอกาสทางการศึกษาในประเทศนั้นยังไม่สม่ำเสมอ ไม่ว่าด้านปริมาณหรือคุณภาพ อัตราการเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่ำกว่าภูมิภาคอื่น ๆ เล็กน้อย แม้ว่าภาคนี้เป็นภาคที่มีความต้องการที่เรียนมากที่สุด แต่กลับได้รับค่าใช้จ่ายต่อหัว (นักเรียน) ในการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้นต่ำกว่าภูมิภาคอื่น ๆ ทุกปี สำหรับโอกาสในการเรียนต่อชั้นประถมศึกษาตอนปลายนั้น ปรากฏว่าระหว่างภาคภูมิศาสตร์และจังหวัดต่าง ๆ ก็มีความแตกต่างกันมากเช่นเดียวกัน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพียงร้อยละ 35.8 มีโอกาสเรียนต่อชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนองค์การ ๆ เปรียบเทียบกับร้อยละ 41.4 ในภาคเหนือ

¹วิทย์ แก้วเกษม, "การสำรวจการประปา ห้องส้วม และโรงอาหารในโรงเรียนประถมศึกษานอกเขตเทศบาล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2517).

ร้อยละ 55.8 ในภาคใต้ และร้อยละ 54.7 ในภาคกลาง คุณภาพของบริการทางการศึกษาก็แตกต่างกันไปตามภาคภูมิศาสตร์และประเภทโรงเรียน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่น ๆ แล้วปรากฏว่า มีโรงเรียนขนาดใหญ่ในอัตราที่ต่ำที่สุด ครูไม่มีวุฒิมาก ครูมีวุฒิน้อย และอัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คนสูงสุด มีพื้นที่ต่อหัวคนขายน้อย และได้รับงบประมาณและค่าอุปกรณ์การเรียนต่อหัวต่ำที่สุด นอกจากนั้นความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยจากผลการทดสอบวิชาภาษาไทย และ เลขคณิต เมื่อจำแนกออกตามภาคภูมิศาสตร์แล้วปรากฏว่า นักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือใต้คะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด นักเรียนในกรุงเทพฯ ใต้คะแนนสูงกว่านักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเกือบ 2 เท่า แม้แต่ในภาคกลางและภาคใต้ก็ยังได้คะแนนเฉลี่ยสูงกว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาก¹

ส่วนเรื่องค่าใช้จ่ายทางการศึกษา อาคารสถานที่และครุภัณฑ์ ได้ทำการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียน เช่น ที่ตั้งโรงเรียน จำนวนห้องเรียน พื้นที่ห้องเรียน สภาพของอาคาร จำนวนนักเรียนจำแนกตามชั้น จำนวนนักเรียนที่เรียนซ้ำชั้นในปีการศึกษา 2516 รายรับของโรงเรียนจากการบริจาคของเอกชนทั้งเงินและของ รายจ่ายของโรงเรียน จำนวนครู วุฒิกู นำมาวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ยพบว่า อาคารเรียนส่วนใหญ่เป็นอาคารเรียนชั่วคราว อยู่ในสภาพที่ไม่มั่นคงแข็งแรงนัก สร้างด้วยไม้และไม้ไผ่เป็นส่วนใหญ่ คือร้อยละ 43.88 ซึ่งเป็นโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด และมีโรงเรียนอีกจำนวนหนึ่งต้องอาศัยศาลาวัดเป็นที่เรียน สำหรับพื้นที่ห้องเรียนต่อนักเรียน 1 คน โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา โรงเรียนเทศบาล มีพื้นที่เฉลี่ยต่อนักเรียนต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานของยูเนสโก (1.50 ตารางเมตรต่อนักเรียน 1 คน) เรื่องผลการสอบได้ปลายปีของนักเรียนตั้งแต่ปีการศึกษา 2512 - 2515 ปรากฏว่า ร้อยละของนักเรียนที่สอบ

¹สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, กระทรวงมหาดไทย, กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการวิจัยประสิทธิภาพโรงเรียนประถมศึกษา: ความเสมอภาคของโอกาสทางการศึกษา (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยแบบเรียน, 2518).

ไล่ได้เท่ากับ 91.45, 91.47, 92.52 และ 92.99 ตามลำดับ สำหรับวุฒิของครูตั้งแต่ปีการศึกษา 2512 - 2516 พบว่าครูไม่มีวุฒิตัดเป็นร้อยละ 25.55, 25.11, 23.37, 22.45 และ 21.01 ตามลำดับ จำแนกตามประเภทโรงเรียนในปีการศึกษา 2512 ปรากฏว่าโรงเรียนราษฎร์มีครูที่ไม่มีวุฒิตัดเป็นจำนวนร้อยละ 51.48 ในขณะที่โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษามีเพียงร้อยละ 7.22 อัตราส่วนครูต่อนักเรียนนั้นพบว่า ครูในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 คนรับผิดชอบนักเรียน 32 คน ขณะที่ครูโรงเรียนราษฎร์ 1 คนรับผิดชอบนักเรียน 23 คน สำหรับปีการศึกษา 2515 ไม่มีโรงเรียนประเภทใดที่ครูรับผิดชอบนักเรียนสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด (1 : 35 คน) ส่วนเรื่องรายรับของโรงเรียนซึ่งแบ่งเป็นรายได้ที่โรงเรียนจัดหาได้เองและเอกชนบริจาค นั้น ค่าเฉลี่ยของเงินรายได้ที่โรงเรียนจัดหาเองต่อนักเรียนตั้งแต่ปีการศึกษา 2512 - 2516 คือ 18.06, 20.96, 22.71, 28.22 และ 22.95 ตามลำดับ ส่วนที่เอกชนบริจาคคือ 18.49, 15.70, 13.57, 19.96 และ 15.31 จะเห็นได้ว่าโรงเรียนส่วนมากมีรายได้จากการที่โรงเรียนจัดหาได้เองเป็นส่วนใหญ่¹

รายงานการสำรวจโรงเรียนมัธยมศึกษา

ในปี พ.ศ. 2515 อาริรัตน์ บุญญลักษม์ ได้ทำการวิจัยเรื่องคุณภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดชลบุรี โดยใช้เกณฑ์ประเมินผลเพื่อรับรองวิทยฐานะของนางสาว พวงทอง ไสยวรรณ ซึ่งครอบคลุมลักษณะที่สำคัญ 6 ประการคือ โปรแกรมการศึกษา โปรแกรมการจัดกิจกรรมนักเรียน การห้องสมุด การแนะแนวในโรงเรียน อาคารสถานที่เรียน และการบริหารงานในโรงเรียน ในการศึกษาคุณภาพนั้นได้ใช้วิธีสำรวจโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดชลบุรีทุกโรงเรียน ซึ่งมีอยู่ 30 โรงเรียนและโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครบางโรงเรียน โดยการสุ่มตัวอย่างได้ 36 โรงเรียน แล้ววิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่า

¹สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, กระทรวงมหาดไทย, กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการวิจัยประสิทธิภาพโรงเรียนประถมศึกษา: ค่าใช้จ่ายทางการศึกษา อาคารสถานที่ และครู (กรุงเทพมหานคร: สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2519).

เฉลี่ย ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน เกณฑ์ปกติ และหาความมีนัยสำคัญของความแตกต่างระหว่างคุณภาพของโรงเรียนประเภทต่าง ๆ ด้วยการทดสอบค่าซี (Z - Test) ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. เกณฑ์ปกติของค่าเฉลี่ยของคุณภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดชลบุรี มีระดับความเชื่อมั่น .95 มีค่าระหว่าง 43.45 ถึง 55.27

2. คุณภาพของโรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดชลบุรีสูงกว่าคุณภาพของโรงเรียนราษฎร์ระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดชลบุรีอย่างมีนัยสำคัญแบบทางเดียวที่ระดับ .005

003973

3. คุณภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดชลบุรีแบ่งได้เป็น 3 ระดับคือ โรงเรียนที่มีคุณภาพสูงกว่าปกติ 13 โรงเรียน เป็นปกติ 4 โรงเรียน และต่ำกว่าปกติ 13 โรงเรียน

4. คุณภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครสูงกว่าคุณภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดชลบุรีอย่างมีนัยสำคัญแบบทางเดียวที่ระดับ .05¹

ในปี 2521 คณะกรรมการบริหารสภาการศึกษาแห่งชาติได้ทำการศึกษาเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ตั้งแต่ความเป็นมาของการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา วิวัฒนาการของหลักสูตร การกระจายและโอกาสของการศึกษาระดับนี้ ระหว่างภาคการศึกษา จังหวัด อำเภอ และตำบล ซึ่งได้ขอค้นพบที่สำคัญพอสรุปได้ดังนี้

1. จากการวิเคราะห์แนวการจัดการศึกษาระดับนี้พบว่า รัฐบาลยังขาดนโยบายและเป้าหมายของการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาที่แน่ชัด เช่น อัตราส่วนของนักเรียน ป. 7 (ป. 6) ที่ศึกษาต่อ ม.ศ. 1 (ม. 1) หรืออัตราส่วนนักเรียนต่อประชากรในวัยเรียน หรือประชากรทั้งหมด นอกนั้นนโยบายในเรื่องขนาดและที่ตั้งของโรงเรียนมัศึกษาก็ยังไม่ได้กำหนดให้แน่ชัด

¹ อารีรัตน์ บุญญลักษม์, "คุณภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดชลบุรี" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2515)

2. การจัดตั้งโรงเรียนมัธยมศึกษาระดับตำบล ชาดการวางแผนเนื่องจากโรงเรียนจัดตั้งขึ้นเพราะความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นและความกดดันทางการ เมือง

3. จำนวนนักเรียนที่เข้าเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนมัธยมประจำตำบลลดลงอย่างรวดเร็ว คือจากเฉลี่ยโรงละ 89 คนในปีการศึกษา 2518 เหลือเพียง 58 คนในปีการศึกษา 2520

4. จากการวิเคราะห์การกระจายของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาระหว่างภาคศึกษา จังหวัด อำเภอล และตำบล โดยใช้อัตราส่วนของนักเรียนต่อประชากร เป็นตัวชี้ปรากฏว่ามีความแตกต่างกันมากระหว่าง จังหวัด อำเภอล และตำบล

5. ข้อมูลในเรื่ององค์ประกอบด้านการศึกษาของโรงเรียนโดยใช้ครู และงบประมาณการพบว่ามี ความแตกต่างกันระหว่างโรงเรียนมัธยมศึกษา ระดับจังหวัด อำเภอล และตำบล¹

ตัวแปรบ่งชี้สถานการณ์ทางการประถมศึกษา

เกี่ยวกับตัวแปรบ่งชี้สถานการณ์ทางการประถมศึกษา จากการศึกษาวรรณคดีที่เกี่ยวข้องของพอที่จะประมวลตัวบ่งชี้ความเจริญก้าวหน้าทางการประถมศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาโดยทั่วไปได้ 14 ตัวแปร คือ

1. พื้นที่ของโรงเรียน	8. พื้นที่ห้องสมุด
2. วุฒิคครู	9. จำนวนหนังสือในห้องสมุด
3. จำนวนครู	10. พื้นที่โรงฝึกงาน
4. จำนวนนักเรียนที่สอบไล่ได้	11. พื้นที่โรงอาหาร
5. จำนวนนักเรียนที่มีอาหารกลางวันรับประทาน	12. พื้นที่ห้องพยาบาล
6. ห้องเรียน	13. แหล่งน้ำดื่ม
7. พื้นที่คานบริหาร	14. จำนวนห้องส้วม

¹กรมสามัญศึกษา, สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ รายงานการวิจัยโรงเรียนมัธยมศึกษา ระดับตำบล (ม.ป.ท.) 2521.

ซึ่งแต่ละตัวได้มีนักวิชาการและสถาบันต่างๆ กำหนดเกณฑ์ไว้แตกต่างกัน พอจะ
ประมวลได้ดังนี้

1. พื้นที่ของโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดบริเวณโรงเรียนเฉลี่ย
ไม่ต่ำกว่า 10 ตารางเมตรต่อนักเรียน 1 คน โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน 500, 800,
1,000 และ 2,000 คนควรมีบริเวณประมาณ 15, 22, 26 และ 30 ไร่ตามลำดับ¹
สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ประยุกต์แห่งประเทศไทย ได้เสนอขนาดที่ดินของโรงเรียนประถม
ศึกษาไว้ว่า โรงเรียนประถมศึกษาประจำหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ ควรมีเนื้อที่อย่างน้อย
30 ไร่ สำหรับนักเรียนสูงสุด 600 คน และ 50 ไร่ สำหรับนักเรียนสูงสุด 1,000 คน²
ยูเนสโกได้เสนอแนะในเรื่องนี้ไว้ว่า เกณฑ์นักเรียนสูงสุด 1,000 คน จะต้องการที่ดิน
เพียง 5,000 ตารางเมตร หรือ 3 ไร่ 50 ตารางวา³ สำหรับในประเทศสหรัฐอเมริกา
คณะกรรมการก่อสร้างโรงเรียน (The National Council on Schoolhouse
Construction) ได้เสนอแนะขนาดพื้นที่ของโรงเรียนเป็นมาตรฐานไว้ โรงเรียน
ประถมศึกษาควรมีพื้นที่ประมาณ 5 เอเคอร์ (1 เอเคอร์ = $2 \frac{1}{2}$ ไร่) และเพิ่มขึ้น 1
เอเคอร์ สำหรับนักเรียน 100 คน⁴

¹ วิทยุ โสธร, หลักการบริหารการศึกษา (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
วัฒนาพานิช, 2519) หน้า 299.

² ศูนย์วิจัยและพัฒนาการก่อสร้างแห่งชาติ, การศึกษาวิจัยเรื่องโรงเรียน
กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ประยุกต์แห่งประเทศไทย, 2517) หน้า 4 -6.
(อค์สำเนา)

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 4 - 5.

⁴ ดวงเดือน พิศาลบุตร, รวบรวมรายงานวิชาปฐมนิเทศทางการศึกษา
(กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513) หน้า 136.

2. วุฒิครู คุณภาพของครูเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของคุณภาพของการศึกษา ครูจะทำการสอนโดยผลหรือไม่ประการหนึ่งขึ้นอยู่กับวุฒิครู¹ จากเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาของกรมสามัญศึกษาได้กำหนดไว้ว่า ครูในโรงเรียนประถมศึกษาควรมีวุฒิต่างๆตามที่กำหนดไว้² ยูเนสโกได้เสนอแนะว่า ครูที่ทำการสอนในระดับประถมศึกษาควรสำเร็จการศึกษาชั้น 10 และเรียนต่อในระดับฝึกหัดครูอีก 2 - 4 ปี แล้วแต่ลักษณะของการพัฒนาแต่ละประเทศ³ ในประเทศสาธารณรัฐเกาหลี ได้กำหนดมาตรฐานของวุฒิครูที่ทำการสอนในระดับประถมศึกษาต้องสำเร็จการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรจากวิทยาลัยครู⁴

3. จำนวนครู การจัดอัตรากำลังครูให้เหมาะสมเป็นสิ่งจำเป็นต่อความสำเร็จในการวางแผนและการประสมผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักเรียน อัตราส่วนครูต่อนักเรียนเป็นสิ่งที่รักษาคูณภาพการเรียนการสอนให้ได้ผลดีตามสมควร อัตราส่วนครูต่อนักเรียนในระดับประถมศึกษาตอนต้น 1 : 30 และระดับประถมศึกษาตอนปลาย 1 : 25⁵ ซึ่งตรงกับเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2517⁶

¹ ชำรง บัวศรี, "เศรษฐกิจการศึกษากับการจัดการศึกษาในปัจจุบัน" ศูนย์ศึกษา 12 (ตุลาคม 2508): 16.

² กระทรวงศึกษาธิการ, กรมสามัญศึกษา, เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2517 หน้า 23.

³ UNESCO, Perspective of Education in Asia, (Bangkok: UNESCO, 1965), pp. 107 - 110.

⁴ Ministry of Education Republic of Korea, Education in Korea (Seoul: Ministry of Education, 1968), p. 32.

⁵ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการก่อสร้างแห่งชาติ, การศึกษาวิจัยเรื่องโรงเรียน หน้า 3-7.

⁶ กระทรวงศึกษาธิการ, กรมสามัญศึกษา, เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2517 หน้า 23.

4. จำนวนนักเรียนที่สอบไล่ได้ ผลการเรียนของนักเรียนจะเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญประการหนึ่งของมาตรฐานโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชั้นตัวประโยค จากการวิจัยประสิทธิภาพโรงเรียนประถมศึกษาพบว่า นักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ที่สอบไล่ได้ในปีการศึกษา 2512 - 2515 มีดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงร้อยละของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และประถมศึกษาปีที่ 7 ที่สอบไล่ได้

ชั้น	ปีการศึกษา			
	2512	2513	2514	2515
ป.4	96.90	96.93	97.57	96.80
ป.7	97.25	97.62	98.58	98.82

แสดงให้เห็นว่าอัตราการสอบไล่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 นั้นมีอัตราใกล้เคียงกัน¹

5. จำนวนนักเรียนที่มีอาหารกลางวันรับประทาน การจัดบริการอาหารกลางวัน เป็นสิ่งที่โรงเรียนควรจัดเพื่อการบริการ โรงเรียนอาจจะจัดเองหรือให้กลุ่มบุคคลอื่นจัด แต่ต้องอยู่ในความดูแลของคณะกรรมการอาหารและโภชนาการของโรงเรียน โดยโรงเรียนต้องจัดโรงอาหารที่มีวัสดุอุปกรณ์เพื่ออำนวยความสะดวกอย่างครบครันและพอเพียงเพื่อให้ นักเรียนและครูรับประทานอาหารพร้อมกัน โรงเรียนไม่ควรจัดสถานที่รับประทานอาหารเป็นพิเศษ พร้อมทั้งให้สิทธิพิเศษในเรื่องการรับบริการสำหรับครูโดย

¹สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, กระทรวงมหาดไทย, กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการวิจัยประสิทธิภาพโรงเรียนประถมศึกษา: ค่าใช้จ่ายทางการศึกษา อาคารสถานที่ และครู หน้า 30.

เฉพาะ¹ ในการสำรวจหาสถานภาพทางการประถมศึกษาของอำเภอต่าง ๆ ในประเทศไทยปีการศึกษา 2504 ม.ล.คุ่ย ชุมสาย ได้กำหนดจำนวนนักเรียนที่มีอาหารกลางวันรับประทานเป็นตัวกำหนดสถานภาพทางการศึกษา เพื่อบ่งชี้ขึ้นความเจริญของอำเภอในเชิงการศึกษา²

6. ห้องเรียน ควรอยู่ในสภาพที่ใช้การได้ เป็นสัดส่วนเรียบร้อย มีอุปกรณ์ครุภัณฑ์ประจำห้องครบครันและอยู่ในสภาพดี สุขลักษณะประจำห้องก็เป็นสิ่งสำคัญ ควรปราศจากเสียง ฝุ่น กลิ่น คว้น และสิ่งอื่น ๆ นอกจากนี้ควรมีแสงสว่างพอเหมาะ³ ส่วนขนาดของห้องเรียนควรเพียงพอกับจำนวนนักเรียน พยายามสร้างห้องให้เป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัสมากกว่าสี่เหลี่ยมผืนผ้า เพราะสะดวกแก่การเปลี่ยนที่นั่งของนักเรียน ขนาดควรกว้างประมาณ 7.5 เมตร ยาวประมาณ 8.2 เมตร คือมีพื้นที่ประมาณ 63 ตารางเมตรเพื่อรับนักเรียน 45 คนตามคำสั่งของกระทรวงศึกษาธิการ หรือยี่คิดหลักว่านักเรียน 1 คนต่อพื้นที่ 1.4 ตารางเมตรสำหรับห้องเรียน⁴ อย่างไรก็ตามเกณฑ์มาตรฐานพื้นที่ห้องต่าง ๆ ของโรงเรียนประถมศึกษาในประเทศไทยยังไม่มีเกณฑ์ที่แน่นอน แต่มีข้อเสนอแนะให้ใช้จำนวนห้องเรียนเป็นตัวกำหนดขนาดพื้นที่ หรือจำนวนห้องของห้องอื่น ๆ โดยที่ขนาดของห้องเรียนให้ถือมาตรฐาน 6 x 9 ตารางเมตร⁵

¹ สุมิตร คุณานุกร และคณะ, เกณฑ์ประเมินผลโรงเรียนประถมศึกษา (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, 2519) หน้า 89.

² ม.ล.คุ่ย ชุมสาย และคณะ, รายงานการสำรวจหาสถานภาพทางการประถมศึกษาของอำเภอต่าง ๆ ในประเทศไทย ปีการศึกษา 2504 (พระนคร: คณะวิชาวิจัยการศึกษา วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, 2506) หน้า 61.

³ สุมิตร คุณานุกร และคณะ, เกณฑ์ประเมินผลโรงเรียนประถมศึกษา หน้า 102.

⁴ กัญญา สาธร, หลักการบริหารการศึกษา หน้า 331.

⁵ กระทรวงศึกษาธิการ, กองการประถมศึกษา, เอกสารพิเศษประกอบการสัมมนาเรื่องเกณฑ์การจัดห้องพิเศษโรงเรียนประถมศึกษา (กรุงเทพมหานคร: กองการประถมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2521)

ฮาร์โรลด์ เอช เชิร์ท (Harold H. Church) ทำการสำรวจโรงเรียนพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาศูนย์ที่เรียนต่อนักเรียน 1 คนควรเป็น 2.25 ตารางเมตร และสำหรับห้องเรียนวิชาพิเศษควรเท่ากับ 1.35 - 6.75 ตารางเมตรต่อนักเรียน 1 คน¹ ส่วน ดี.เจ. วิกเคอรี (D. J. Vickery) แนะนำขนาดของห้องเรียน โดยเฉลี่ยพื้นที่ห้องเรียนต้องไม่น้อยกว่า 1.2 ตารางเมตรต่อนักเรียน 1 คน² สำหรับ วิลเบอร์ ยัง (Wilbur Young) เสนอเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับขนาดและพื้นที่ของโรงเรียนประถมศึกษาคือ ห้องเรียนและห้องวิทยาศาสตร์ทั่วไปควรมีพื้นที่ต่อนักเรียนหนึ่งคนเท่ากับ 2.25 ตารางเมตร³

7. พื้นที่การบริหาร ศูนย์วิจัยและพัฒนาการก่อสร้างแห่งชาติเสนอแนะเนื้อที่สำหรับกิจกรรมด้านการบริหารโรงเรียนว่าขึ้นอยู่กับขนาดโรงเรียน ถ้าเป็นโรงเรียนใหญ่ต้องการเนื้อที่สำหรับฝ่ายวิชาการและธุรการ แต่ถ้าเป็นโรงเรียนขนาดเล็กอาจรวมกันไว้ในห้องพักครู และจัดแบ่งออกเป็นสัดส่วนตามประโยชน์ใช้สอย⁴ วิลเบอร์ ยัง เสนอเกณฑ์ของธุรการหรือห้องครูใหญ่เป็นห้องเฉพาะ มีพื้นที่ไม่น้อยกว่า 30 ตารางเมตร⁵

¹Harold H. Church et al., "The Local School Facilities Survey," Bulletin of School of Education Vol. 29, No. 1 and 2. (Bloomington: Indiana University, 1953), p. 43.

²D.J. Vickery, "A Comparative Study of Multipurpose Rooms in Educational Building," Occasional Paper School Building, No. 7 (Bangkok: UNESCO, 1964), p. 26.

³Wilbur Young, "How to Study School Building Needs," A Workbook for Local School Survey Committees: Bulletin No. 216, (Indiana: Department of Public Instruction, 1953), p. 74.

⁴ศูนย์วิจัยและพัฒนาการก่อสร้างแห่งชาติ, การศึกษาวิจัยเรื่องโรงเรียน หน้า 4-5.

⁵Wilbur Young, "How to Study School Building Needs" p. 75.

วิทยุ สาทร เสนอแนะว่าพื้นที่ภายในควรมีที่ว่างพอเหมาะที่จะนัดประชุมครุคราวละ 10 - 12 คนได้¹

8. พื้นที่ห้องสมุด ห้องสมุดถือว่าเป็นศูนย์กลางของอาคารเรียนต่าง ๆ ตามหลักเกณฑ์โดยทั่ว ๆ ไปจะต้องมีเนื้อที่ให้คนเข้าไปใช้ได้แต่ละครั้งประมาณ 15 % ของจำนวนคนทั้งหมดในสถานศึกษา² วิทยุ สาทร กล่าวถึงห้องสมุดโรงเรียนว่าควรมีขนาดกว้างประมาณ 8 - 10 เมตร ยาวประมาณ 16 - 17 เมตร เพื่อบรรจุนักเรียนคราวละประมาณ 75 - 80 คน หรือพื้นที่ประมาณ 2.1 ตารางเมตรต่อนักเรียน 1 คน³ ในบางโรงเรียนที่มีห้องเรียนไม่เพียงพออาจใช้มุมห้องเรียนใดห้องเรียนหนึ่งกันเป็นสัดส่วนเพื่อจะได้ไม่รบกวนกัน มีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทได้สะดวก มีที่สำหรับนั่งเขียนและอ่านหนังสือได้และเปิดได้ตลอดวัน มีบรรยากาศเป็นกันเอง⁴

9: จำนวนหนังสือในห้องสมุด หนังสือในห้องสมุดควรมีหนังสือแบบเรียนวารสาร สารคดี บันเทิงคดี มีหลายเรื่องเพียงพอกับจำนวนนักเรียน และเหมาะสมกับวัย⁵

¹วิทยุ สาทร, หลักการบริหารการศึกษา, หน้า 297.

²ปริญญา อังศุสิงห์, "การบริหารอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม" (กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2521) หน้า 13. (อัครสำเนา)

³วิทยุ สาทร, หลักการบริหารการศึกษา, หน้า 298.

⁴ทรศนียา กัลยาณมิตร, "ห้องสมุดโรงเรียนประถม" ประมวลคำบรรยายในการอบรมครูใหญ่สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดทั่วราชอาณาจักร วันที่ 1 (พระนคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514), หน้า 365.

⁵กระทรวงศึกษาธิการ กรมสามัญศึกษา, คู่มือการประเมินมาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา (กรุงเทพมหานคร: สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด, 2519), หน้า 13.

สำหรับอัตราส่วนของหนังสือกับนักเรียนในโรงเรียนนั้นไม่มีมาตรฐานกำหนดไว้แน่นอน แต่อย่างน้อยที่สุดควรจะเป็นหนังสือ 3 - 5 เล่มต่อนักเรียน 1 คน¹

10. พื้นที่โรงฝึกงาน โรงเรียนใดที่เปิดทำการสอนถึงขั้นประถมศึกษาตอนปลาย จะต้องมียุทธศาสตร์การเรียนอย่างเพียงพอ² โดยใช้พื้นที่ 6.7 ตารางเมตรต่อคน³ ส่วน วิลเลียม คัมเบิลยู คาเคลล์ เสนอขนาดโรงฝึกงานโดยทั่วไป 4.5 - 6 ตารางเมตรต่อคน โรงฝึกงานเกษตรกรรม และโรงฝึกงานช่างไม้ควรใช้พื้นที่ 7 - 8 ตารางเมตรต่อคน⁴ สำหรับยูเนสโกได้กำหนดมาตรฐานพื้นที่ห้องของโรงเรียนในแถบเอเชียว่า โรงฝึกงานควรมีขนาดอย่างต่ำ 2.2 ตารางเมตรต่อคน⁵

¹ Jewel Cardener, Administering Library Service in the Elementary School, 2d ed. (Chicago: American Library Association, 1954), p. 66.

² กระทรวงศึกษาธิการ กรมสามัญศึกษา, เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2517, หน้า 16.

³ Wilbur Young, "How to Study School Building Needs," p. 75.

⁴ ปริญญา อังศุสิงห์, "การบริหารอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม" หน้า 22.

⁵ Bulletin of the UNESCO Regional Office for Education in Asia, Educational Building and Facilities in the Asian Region (n.p.: UNESCO, 1976), 17: 135.

11. พื้นที่โรงอาหาร เป็นอาคารประกอบหรือเป็นสถานจัดไว้โดยเฉพาะ มีพื้นที่สามารถใช้ได้ครั้งละหนึ่งในสามของจำนวนนักเรียนทั้งหมด เมื่อคิดเป็นพื้นที่ 0.9 ตารางเมตรต่อนักเรียน 1 คน¹ ซึ่งตรงกับเกณฑ์ที่ คี.เจ. วิคเคอรี ได้เสนอไว้² ส่วนวิลเลียม คัมเบิลยู คาเคลล์ ได้เสนอขนาดของโรงอาหารแบบช่วยตนเองมีเนื้อที่ 1 - 2 ตารางเมตรต่อคน³

12. พื้นที่ห้องพยาบาล การบริการด้านสุขภาพและอนามัยเป็นสิ่งจำเป็นเพราะเป็นการช่วยเหลือส่งเสริมการดำรงไว้ซึ่งสถานภาพทางกายและทางจิต เพื่อการปรับปรุงให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี

สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดนักเรียนไม่เกิน 600 คน อาจจัดไว้ส่วนหนึ่งของห้องพักครู หรือแล้วแต่จะเหมาะสม⁴ ห้องพยาบาลควรอยู่ติดกับห้องธุรการเพื่อให้ฝ่ายธุรการดูแลแทนเวลาครูพยาบาลไม่อยู่⁵ ธีญา เศรษฐชัย ไซเกณฑ์ของ อัมพัน พงศ์ไพฑูรย์ ทว่า โรงเรียนที่มีนักเรียนน้อยกว่า 100 คน ห้องพยาบาลมีพื้นที่ไม่น้อยกว่า 16 ตารางเมตร หรือคิดเฉลี่ยพื้นที่ต่อไมบอชการ์ 0:16 ตารางเมตรต่อนักเรียน 1 คน⁶

¹Wilbur Young, "How to Study School Building Needs" p. 75.

²D. J. Vickery, "A Comparative Study of Multipurpose Rooms in Educational Building," p. 8.

³ธีญา อังศ์สิงห์, "การบริหารอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม," หน้า 22.

⁴ศูนย์วิจัยและพัฒนาการก่อสร้างแห่งชาติ, การศึกษาวิจัยเรื่องโรงเรียน หน้า 3-5.

⁵ธีญา สาทร, หลักการบริหารการศึกษา หน้า 297.

⁶ธีญา เศรษฐชัย, "การสำรวจและพยากรณ์ความต้องการอาคารสถานที่เรียนของโรงเรียนในระดับประถมศึกษาของอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ แผนกวิชาวิจัยการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513), หน้า 20.

เทस्ता และฮาบีบซาเดห์ (Carlo Testa and Susan Habibzadeh)
ได้เสนอค่าต่ำสุดของห้องพยาบาลโดยให้จำนวนห้องเป็นตัวกำหนดพื้นที่ ถ้ามี่ห้องเรียน
1 - 10 ห้องควรมีพื้นที่ห้องพยาบาลหนึ่งห้องขนาด 9 ตารางเมตร ถ้ามี่ห้องเรียน 15
ห้องควรมีพื้นที่ห้องพยาบาล 12 ตารางเมตร และถ้ามี่ห้องเรียน 20 ห้อง หองพยาบาล
ควรมีพื้นที่ 15 ตารางเมตร¹

13. แหล่งน้ำดื่ม น้ำดื่มควรเป็นน้ำที่สะอาดเช่น น้ำประปา น้ำฝน น้ำบาดาล
โดยจัดใส่ถังอีสเตอร์และชนิดที่มึท่อประปา ซึ่งใช้ระบบเก็บน้ำฝนและน้ำธรรมชาติ² วิลเบอร์
ยัง เสนอแนะให้มีน้ำพุสำหรับดื่มในอาคารเรียนชั้นละ 1 ที่ หรือน้ำพุดื่ม 1 ที่ต่อนักเรียน
75 คน³

14. จำนวนห้องส้วม ตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาได้กำหนด
อัตราส่วนของส้วมจำนวนนักเรียนไว้ดังนี้

ส้วมชาย 3 ที่ต่อนักเรียน 100 คน และเพิ่มขึ้น 1 ที่ต่อ 50 คน

ส้วมหญิง 5 ที่ต่อนักเรียน 100 คน และเพิ่มขึ้น 1 ที่ต่อ 35 คน

ที่ปัสสาวะชายควรมี 1 ที่ต่อนักเรียน 50 คน⁴

¹ Carlo Testa and Susan Habibzadeh, Handbook for the Planning of Educational Facilities (Tehran, Iran: The Print House of the Institute for Research and Planning in Science and Education, 1975), p. 121.

² ศูนย์วิจัยและพัฒนาการก่อสร้าง, การศึกษาวิจัยเรื่องโรงเรียน, หน้า 3 - 5.

³ Wilbur Young, "How to Study School Building Needs," p. 76.

⁴ กระทรวงศึกษาธิการ กรมสามัญศึกษา, เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2517, หน้า 4.

สำหรับเกณฑ์มาตรฐานตามระเบียบเกี่ยวกับการก่อสร้าง โรงเรียนของรัฐอื่นเคยกำหนด อัตราส่วนขั้นต่ำของสุขภัณฑ์ต่อจำนวนนักเรียนไว้ดังนี้ นักเรียนชาย 35 คนต่อส้วม 1 ที่ และนักเรียนชาย 20 คนต่อที่ปัสสาวะ 1 ที่ ในกรณีนักเรียนหญิงนั้น 30 คนต่อส้วม 1 ที่¹ สำหรับกองออกแบบและก่อสร้างของกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ยึดหลัก

	จำนวนนักเรียน	ส้วม	ที่ปัสสาวะ
โรงเรียนชาย	100 คน	2 ที่ ¹	3 ที่ ¹
	200 คน	4 ที่ ¹	5 ที่ ¹
	400 คน	6 ที่ ¹	6 ที่ ¹
	800 - 1,200 คน	8 ที่ ¹	8 ที่ ¹
โรงเรียนหญิง	100 คน	4 ที่ ¹	
	200 คน	6 ที่ ¹	
	400 คน	8 ที่ ¹	
	800 - 1,200 คน	12 ที่ ²	

ส่วนยูเนสโกได้เสนอแนะเรื่องห้องน้ำและส้วมนักเรียนไว้ดังนี้

นักเรียนชาย

ส้วม 2 ที่ และที่ปัสสาวะยาว 1.8 เมตร/นักเรียน 100 คน ในที่ที่น้ำประปามีใช้

ส้วม 3 ที่ และที่ปัสสาวะยาว 1.8 เมตร/นักเรียน 100 คนในที่ที่น้ำประปาไม่มีใช้

¹ปริญญา อังศุสิงห์, "การบริหารอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม" หน้า 73.

²วิญญู สาขร, หลักการบริหารการศึกษา, หน้า 299.

นักเรียนหญิง

ส้วม 3 ที่ ตอนนักเรียน 50 คนแรก

ส้วม 3 ที่ ตอนนักเรียน 50 คนขึ้นไป

ส้วม 4 ที่ ตอนส่วนที่เพิ่มทุก ๆ 100 คน¹

วิลเบอร์ ยัง ไคเสนอแนะว่าห้องนำห้องส้วมคิดจากจำนวนที่ต่อจำนวนเด็กที่ใช้คือห้องส้วม 1 ที่ตอนนักเรียนหญิง 30 คน และ 1 ที่ตอนนักเรียนชาย 90 คน²

เอนสต์ นิวเฟท (Ernst Neufert) เสนอเกณฑ์เกี่ยวกับห้องส้วมดังนี้
 ส้วม 1 ที่ต่อเด็กชาย 40 คน หรือต่อจำนวนเด็ก 1 ห้องเรียน ที่ปัสสาวะ 1 ที่ต่อเด็กชาย 20 คน และส้วม 1 ที่ต่อเด็กหญิง 25 คน หรือครึ่งห้องเรียน สำหรับครูส้วม 1 ที่ต่อครูชาย 5 คน และส้วม 1 ที่ต่อครูหญิง 2 คน³

ตัวแปรบ่งชี้สถานภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษา

สำหรับตัวแปรบ่งชี้สถานภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในส่วนที่แตกต่างกับโรงเรียนประถมศึกษา พิจารณาได้ดังนี้

วางทอง ไสยวรรณ ได้สร้างเกณฑ์ประเมินผลเพื่อรับรองวิทยฐานะของโรงเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทย ใช้ทฤษฎีหกประการ คือ ถ้าโรงเรียนใดมี

(1) โปรแกรมการศึกษา (2) โปรแกรมการจัดกิจกรรมนักเรียน (3) การห้องสมุด

¹UNESCO, "A Primary School Design Workbook for Humid Asia," Occasional Papers School Building No. 12. (Bangkok: UNESCO, 1966) p. 45.

²Wilbur Young, "How to Study School Building Needs" p. 77.

³Ernst Neufert, Achitect' Data Translated by G. H. Berger et al. (London: Crosby Lockwood Staples, 1970), pp. 162 - 163.

(4) การแนะแนวในโรงเรียน (5) อาคารสถานที่ และ (6) การบริหารที่ โรงเรียนนั้นก็จะ เป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพดี¹

แมค เคลอคิน (W.D. Mc. Clurkin) กล่าวว่าขนาดที่เหมาะสมของโรงเรียนขึ้นอยู่กับโปรแกรมทางการศึกษาและนโยบาย จะให้ขนาดของโรงเรียนเป็นสูงสุดหรือต่ำสุดก็ล่วงแล้วแต่การพิจารณาในแง่ทางการศึกษา แต่ผลงานวิจัยมีจำกัด นักการศึกษาโดยทั่วไปจึงตกลงว่าอาคารเรียนที่ดีควรจะให้กว้างขวางเพียงพอที่จะใช้ปฏิบัติงานแบบประหยัคอย่างสมเหตุผล แต่มีใ้กว้างขวางเสียจนต้องเรียกว่าเป็น "อากาศสถาบัน" (institutional air)²

อย่างไรก็ตามขนาดของโรงเรียนมัธยมแบบประสมไม่มีมาตรการแน่นอนตายตัวว่าจะต้องมีนักเรียนจำนวนเท่าไร ต้องคำนึงถึงอาคารสถานที่ เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ตลอดจนบริการที่โรงเรียนจะให้แก่นักเรียนได้ เกี่ยวกับตัวอาคารเรียนจะต้องเป็นสิ่งที่ทำให้นักเรียนรู้สึกภาคภูมิใจและอยากเรียน แผนผังของโรงเรียนจะสร้างโดยนักบริหารและนักวิชาการ เช่น การสร้างทางเดินควรให้กว้างพอที่นักเรียนจะสามารถเดินเปลี่ยนห้องอย่างรวดเร็วภายในเวลา 5 นาที หรือตึกเรียนไม่ควรให้ห่างเกินไป³

¹ พวงทอง ไสยวรรณ, "การสร้างเกณฑ์ประเมินผลเพื่อรับรองวิทยฐานะของโรงเรียนมัธยมศึกษา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิถิต แผนกวิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514)

² Asian Regional Institute for School Building Research, School Building Design - Asia (Columbo: UNESCO, 1972), p. 31.

³ The Incorporated Association of Assistant Masters in Secondary Schools, Teaching in Comprehensive Schools: A Second Report (London: Cambridge University Press, 1967), p. 16.

ริชาร์ด พี. โดเบอร์ (Richard P. Dober) เสนอแนะวิธีหาพื้นที่ห้องที่ต้องการว่าคำนวณได้จากอัตราส่วนของจำนวนนักเรียนกับมาตรฐานของห้องต่อคน คือ¹

$$\text{พื้นที่ต้องการ} = \frac{\text{จำนวนนักเรียน}}{\text{มาตรฐานของพื้นที่ห้อง ต่อคน}}$$

สำหรับมาตรฐานการใช้พื้นที่ทางการเรียนการสอนตามปกติได้กำหนดค่าต่ำสุดที่จะจัดเนื้อที่ให้โคตนักเรียนหนึ่งคนในแถบเอเชียเท่าที่พบแตกต่างกันไปตั้งแต่ 0.8 ถึง 1.5 ตารางเมตร ต่อหนึ่งที่นั่ง สำหรับการกำหนดมาตรฐานการใช้พื้นที่ด้านซึ่งไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับจำนวนนักเรียน แต่ขนาดของสถานที่เหล่านี้อยู่ที่การตัดสินใจว่าจะใช้เท่าที่จำเป็นเท่าไร โดยต้องคำนึงถึงขนาดของโรงเรียน เนื้อที่ ตลอดจนเงินทุนในการก่อสร้างเป็นสำคัญ²

สถาบันวิจัยอาคารเรียนแห่งเอเชียคือ Asian Regional Institute for School Building Research ได้ได้หนดมาตรฐานขั้นต่ำความต้องการพื้นที่ต่อนักเรียนหนึ่งคนโดยอาศัยข้อมูลทางมนุษยมิติและการศึกษาค้นคว้าอื่น ๆ ของเอเชียได้กำหนดพื้นที่เป็นรายวิชาเรียนดังตาราง³

¹Richard P. Dober, Campus Planning (New York: Reinhold Publishing co., 1968), p. 58.

²D. J. Vickery, Educational Building Space and Cost Norms for the Educational Planners, (Study 16; Columbo: ARISBR, UNESCO, 1971), pp. 10 - 11.

³Asian Regional Institute for School Building Research, A Study of Utilization Design and Cost of Secondary Schools: Singapore (Study 10; UNESCO, 1970), p. 30.

ตารางที่ 2 ตารางแสดงมาตรฐานความต้องการพื้นที่ขั้นต่ำของ ARISBR
เปรียบเทียบกับของประเทศสิงคโปร์

ประเภท	ตารางฟุตต่อนักเรียน 1 ที่	
	ARISBR ¹	SINGAPORE
ห้องเรียน	13	15
ห้องพณิชยศาสตร์ - ทั่วไป	17	
- พิมพ์ดีด	27	
ศิลปะศึกษา (รวมห้องเก็บของ)	19	
ห้องเขียนแบบ	19	
ห้องปฏิบัติการสำหรับนักเรียน 40 คน		
- ฟิสิกส์	36	47
- เคมี	38	
- ชีววิทยา	50	
- วิทยาศาสตร์ทั่วไป	34	
ห้องสมุด	24 (สำหรับ 7 % ของประชากร นักเรียน)	
โรงฝึกงานรวมห้องเก็บของ		
- ช่างไม้	66	108
- ช่างทำเครื่องเรือน	55	
- ช่างเรียงอู่	54	
- ช่างต่อท่อน้ำ ท่อแก๊ส	90	
- ช่างทาสี	65	

¹ Asian Regional Institute for School Building Research.

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ก

ประเภท	ตารางผู้ต่อนักเรียน 1 ที่	
	ARISBR	SINGAPORE
- ช่างกล	100	
- ช่างไฟฟ้า	60	121
- ช่างโลหะและเชื่อม	100	73
ห้องเก็บของและห้องพัสดุแต่ละแห่งของโรงฝึกงาน สำหรับนักเรียนกลุ่มละ 20 คน	204	

ตารางที่ 3 ตารางแสดงพื้นที่นอกเหนือจากที่ใช้ในการเรียนการสอน¹

ประเภท	ARISBR	SINGAPORE
	(ตารางฟุต)	(ตารางฟุต)
ห้องอาจารย์ใหญ่ - เทคนิค	301	
- ทั่วไป	194	210
ที่ทำงานหัวหน้าหมวด	86	210
ห้องพัสดุทั่วไป	20 (ต่อครู 75คน)	39
ห้องทำงานทั่วไปและระเบียบ	54 (ต่อครู 1 คน)	75-97
ห้องพัสดุ	32	
ห้องรับแขก	161	
ภารโรง	59	
เก็บของทั่วไป	387	

¹Ibid, p. 30.

ในประเทศสหรัฐอเมริกาการกำหนดมาตรฐานของเนื้อที่ปลูกสร้างอาคารสถานที่ (Site Area) ก็แตกต่างกันไปแต่ละรัฐเช่น รัฐนิวยอร์ก (New York City) อนุญาตให้ใช้มาตรฐานเป็น 2.79 ตารางเมตรของสนามเล่นต่อนักเรียน 1 คน เป็นเนื้อที่ซึ่งต้องเพิ่มนอกเหนือจากพื้นที่ในการก่อสร้างอาคารเรียนและที่จอดรถ มลรัฐแคลิฟอร์เนีย (California) มีมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับโรงเรียนระดับมัธยมว่า ควรจะมีเนื้อที่ 121,410 ตารางเมตร (30 เอเคอร์) และเพิ่มอีก 4,047 ตารางเมตร (หรือ 1 เอเคอร์) สำหรับทุก ๆ จำนวนนักเรียน 100 คนที่เพิ่มขึ้นจาก 100 คน มลรัฐโคโลราโด (Colorado) และเท็กซัส (Texas) กำหนดเนื้อที่ขั้นต่ำเป็น 60,705 ตารางเมตร (15 เอเคอร์) และเพิ่มอีก 4,047 ตารางเมตรทุก ๆ จำนวนนักเรียนที่เพิ่มจากเดิม 100 คน อีก 100 คน¹

ในประเทศไทยขนาดของโรงฝึกพลศึกษาตามมาตรฐานของรัฐบาลคือ ขนาด 20 X 40 เมตร แต่พื้นที่ตามมาตรฐานนี้อาจจะเลือกใช้ได้ตามความเหมาะสม² ถ้าคำนึงถึงขนาดและความจุของชั้นเรียนวิชาพลศึกษาในประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่นประเทศแคนาดานั้นคิดว่าขนาดความจุที่เหมาะสมก็คือ นักเรียน 30 คน ต่อครู 1 คน ในประเทศที่กำลังพัฒนา เช่นอินเดียพบว่าความจุของชั้นเรียนวิชาพลศึกษาแตกต่างกันไปตั้งแต่ 35 คน ถึง 45 คน³ ในประเทศไทยความจุชั้นเรียนของโรงเรียนมัธยมแบบประสมตามขอตกลง

¹F. B. Scriven, Sports Facilities for School in Developing Countries : Educational Studies Document, No. 8. (Paris: UNESCO, 1973), p. 27.

²H. T. Sparby, R. H. Cunningham, and H. G. Deane, Final Report Comprehensive School Project (Bangkok: Department of Secondary Education, Ministry of Education, Thailand, 1971), p. 55.

³F. B. Scriven, Sports Facilities for School in Developing Countries, p. 20.

เบื้องต้นของโรงเรียนมัธยมแบบประสมเป็น 40 คน เผลยแล้วจะได้มาตรฐานของการใช้เนื้อที่ของโรงฝึกพลศึกษาเป็น 20 ตารางเมตรต่อนักเรียน 1 คน สำหรับห้องเรียนขนาดมาตรฐานของรัฐบาลไทยขนาด 63 ตารางเมตร ออกแบบสำหรับนักเรียนห้องละ 40 คน เผลยแล้วมาตรฐานการใช้เนื้อที่ของห้องวิชาเรียนทั่วไปได้ประมาณ 1.58 ตารางเมตรต่อนักเรียน 1 คน¹

คณะที่ปรึกษาจากประเทศแคนาดากลุ่มที่ 2 ประกอบด้วย เอช. ที. สปราย (H. T. Sparby) อาร์. เอช. คันนิงแฮม (R. H. Cunningham) และ เอช. จี. คีน (H. G. Deane) ได้ร่วมกันเขียนรายงานสรุปเกี่ยวกับโครงการมัธยมแบบประสมของไทยในปี พ.ศ. 2516 ได้รายงานเกี่ยวกับมาตรฐานการใช้พื้นที่ห้องวิชาพิเศษ (Specialized Facilities) ไว้ดังนี้²

วิชาอุตสาหกรรมศิลป์ การกำหนดความต้องการพื้นที่ขึ้นอยู่กับกิจกรรมและจำนวนนักเรียนในกลุ่ม จำนวนนักเรียนที่ยอมรับว่าเหมาะสมคืออย่างสูงกลุ่มละ 25 คน เพราะนักเรียนจะได้รับการดูแลอย่างทั่วถึงจากครูในด้านการสอนและความปลอดภัยในการใช้เครื่องมือ ห้องวิชาอุตสาหกรรมศิลป์ของโรงเรียนมัธยมแบบประสมแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ ห้องฝึกงานเป็นหน่วย (Unit Shops) และห้องทดลองฝึกงาน (Exploratory Shops) ห้องฝึกงานเป็นหน่วยใช้สอนแต่ละวิชา เช่น งานโลหะก็จะสอนตั้งแต่ชั้น ม.ศ. 1 ถึง ม.ศ. 3 ที่เรียนวิชาโลหะ ขนาดของห้องและเครื่องมือก็ต้องให้เหมาะที่จะใช้ได้กับนักเรียนทั้ง 3 ระดับ ห้องทดลองฝึกงานควรจะมีได้ก็ต่อเมื่อจำนวนนักเรียนชั้น ม.ศ. 1 มีถึง 10 ห้องเรียน และจำนวนนักเรียนชั้น ม.ศ. 2 และ ม.ศ. 3 ได้ใช้ห้องฝึกงานเป็นหน่วยอย่างเต็มที่แล้วเท่านั้น

¹H. T. Sparby, R. H. Cunningham, and H. G. Deane, Final Report Comprehensive School Project, p. 4.

²Ibid ., pp. 56 - 57.

มาตรฐานความต้องการพื้นที่ (ต่อนักเรียน 1 คน) ของวิชาอุตสาหกรรมศิลป์
นี้ไม่รวมห้องอื่น ๆ ในโรงฝึกงานเช่น ห้องเก็บของ ห้องพัสดุ ซึ่งจะมียุ่ประมาณ 10 %
ดังรายการต่อไปนี้

ตารางที่ 4 มาตรฐานความต้องการพื้นที่ห้องวิชาอุตสาหกรรมศิลป์

ประเภทห้อง	มาตรฐานขั้นต่ำต่อ นักเรียน 1 คน (ตารางเมตร)	พื้นที่ห้องเรียนชั้นต่ำสำหรับ จำนวนนักเรียน 25 คน (ตารางเมตร)
งานไม้และการก่อสร้าง	7	175
งานช่างยนต์	7	175
งานโลหะ	7	175
งานไฟฟ้า	4	100
งานเซรามิค	4	100
ห้องทดลองฝึกงาน	4	100
งานเขียนแบบ	3	75

วิชาเกษตรกรรมศิลป์ ควรมีห้องเรียนขนาดมาตรฐานสำหรับนักเรียนชั้น
ม.ศ. 1 จำนวน 1 ห้อง กับห้องเรียนและปฏิบัติการทดลองของนักเรียน ม.ศ. 2 และ
ม.ศ. 3 อีก 1 ห้องเรียนขนาด 140 ตารางเมตร จุนักเรียน 42 คน นอกจากนี้ควรมี
มีเรือนเพาะชำอีก 1 เรือนขนาดประมาณ 100 ตารางเมตร

วิชาธุรกิจศิลป์ ต้องการห้องเรียนมาตรฐานสำหรับ ม.ศ. 1 เรียนวิชาธุรกิจ
จำนวน 1 ห้องเรียน ห้องเรียนมาตรฐานสำหรับนักเรียนชั้น ม.ศ. 2 เรียนวิชาพิมพ์ดีด
ไทยกลุ่มละไม่เกิน 25 คน ถ้าหากมีพิมพ์ดีดภาษาอังกฤษสำหรับชั้น ม.ศ. 3 อีกก็เพิ่มห้อง
เรียนมาตรฐานอีก 1 ห้องเรียน ขนาดของห้องมาตรฐานสำหรับพิมพ์ดีดประมาณ
9.5 X 13.5 เมตร กว้างพอที่จะจุเครื่องพิมพ์ได้ 37 - 40 เครื่อง

วิชาคหกรรมศิลป์ ต้องการห้องเรียนขนาดมาตรฐานสำหรับนักเรียนชั้น ม.ศ. 1 จำนวน 1 ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการของนักเรียนชั้น ม.ศ. 2 และ ม.ศ. 3 อีก 2 ห้อง เป็นห้องปฏิบัติการอาหารและห้องเสื้อผ้าย่างละ 1 ห้อง ขนาดของห้อง 140 ตารางเมตร จุ้นักเรียน 42 คน สำหรับชั้น ม.ศ. 1 และ 30 คน สำหรับชั้น ม.ศ. 2 และ ม.ศ. 3 ในโรงเรียนขนาดเล็ก ถ้ามีห้องปฏิบัติการ 2 ห้องแล้วก็ไม่จำเป็นต้องมีห้องเรียนขนาดมาตรฐานอีก 1 ห้อง เพราะจะสามารถจัดนักเรียน ม.ศ. 1 ให้เข้าเรียนในห้องปฏิบัติการ 2 ห้องดังกล่าวได้ สำหรับโรงเรียนสตรีที่มีชั้นเรียน ม.ศ. 1 ตั้งแต่ 10 ห้องเรียนถึง 12 ห้องเรียน ต้องการห้องอาหาร 2 ห้อง ห้องเสื้อผ้า 2 ห้อง ถ้าเป็นโรงเรียนสหศึกษามีอย่างละ 1 ห้องก็เพียงพอกับความต้องการ

วิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป ต้องการห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ขนาด 9.5 X 13.5 เมตร จุ้นักเรียนได้ 42 คน ความกว้างของห้องพอที่จะบรรจุโต๊ะขนาดนักเรียน 2 คน ทำงานได้จำนวน 21 ตัว

ห้องแนะแนว ต้องการห้องเรียนขนาดมาตรฐาน 1 ห้องเรียน ประกอบด้วยห้องนั่งรอเพื่อรับคำปรึกษา ห้องรับปรึกษากลุ่มย่อย และห้องรับปรึกษารายบุคคล

รายงานวิจัยเกี่ยวกับสถานภาพทางการประถมศึกษา

ในปีการศึกษา 2504 คณะวิชาวิจัยการศึกษา วิทยาลัยวิชาการศึกษา ภายใต้การนำของศาสตราจารย์หม่อมหลวงศุภ ชุมสาย ได้สำรวจหาสถานภาพทางการประถมศึกษาของอำเภอต่าง ๆ ในประเทศไทย โดยศึกษาเกี่ยวกับ ครู สภาพของโรงเรียน สภาวะบางประการของนักเรียน เพื่อประมวลข้อมูลทางการศึกษาไว้ใช้ประโยชน์ในทางการจัดการและการบริหารการศึกษาในส่วนภูมิภาค และวางแผนเกี่ยวกับการวิจัยทางการศึกษาและการสร้างข้อสอบ ตลอดจนจัดจำพวกอำเภอต่าง ๆ ตามสถานภาพเชิงการประถมศึกษาของอำเภอต่าง ๆ ในภูมิภาค

คณะผู้วิจัยได้ทำการสำรวจเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับ จำกัดเพียงภาวะครู โรงเรียน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวนโรงเรียน 2,902 โรงเรียน จาก 476 อำเภอทั่วประเทศ ยกเว้นโรงเรียนในอำเภอชั้นในของจังหวัดพระนครและธนบุรี

ผลจากการวิจัยพบว่าอำเภอที่มีสถานภาพทางการศึกษาคือเป็นอันดับหนึ่งได้แก่ อำเภอชัยบุรี อำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม และอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ส่วนการจัดอันดับจังหวัดนั้น คิดถ่วงเฉลี่ยคตินับซึ่งสถานภาพทางการศึกษาของอำเภอต่าง ๆ ในแต่ละจังหวัดพบว่า อันดับ 1 และอันดับ 2 ไม่มีจังหวัดใดเลย มีตั้งแต่อันดับ 3 มี 3 จังหวัดได้แก่ จันทบุรี ระนอง สมุทรสงคราม และอันดับสุดท้ายได้แก่ จังหวัดกระบี่ จากข้อค้นพบนี้ช่วยให้โคทราบว่าการอำเภอใดมีความเจริญก้าวหน้าทางการศึกษาสูงกว่าอำเภอใด เพื่อจะได้จัดสรรงบประมาณให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ที่จะพัฒนาการศึกษาของอำเภอนั้น และเพื่อให้เจ้าหน้าที่บริหารการศึกษาในส่วนกลางโคทราบถึงความบกพร่องในเรื่องใดมากน้อยเพียงใด จะโคหาทางแก้ไขต่อไป

ในปี พ.ศ. 2521 วิวัฒน์ ปานชุมจิตร โคสำรวจสถานภาพทางการประถมศึกษาในเขตรังสิตโค จังหวัดปทุมธานี โดยทำการสำรวจโรงเรียน 51 โรงเรียน ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของโรงเรียนประถมศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 7 โดยวิธีการสำรวจโรงเรียน รวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ และครู โดยใช้แบบสำรวจโรงเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และใช้เทคนิคในการสังเกตสภาพลักษณะทั่วไปของโรงเรียน ผู้วิจัยโควิเคราะห์ข้อมูลที่โคโดยคำนวณหาค่าดัชนีเชิงเดียว ซึ่งเป็นอัตราส่วนของตัวแปรต่อจำนวนนักเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 แล้วคำนวณหาค่ามัธยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์

¹ม.ล.ศุข ชุมสาย และคณะ, รายงานการสำรวจหาสถานภาพทางการประถมศึกษาของอำเภอต่าง ๆ ในประเทศไทย ปีการศึกษา 2504, หน้า 1 - 103.

สหสัมพันธ์ของคัตนี้เชิงเดี่ยวด้วยวิธีเพียร์สัน โปรคัก โมเมนต์ คำวนหาค่าน้ำหนักของคัตนี้เชิงเดี่ยวแต่ละตัวด้วยวิธีเซ็นทรอย (Centroid method) เพื่อนำไปประกอบเป็นคัตนี้ประกอบแตงดวงน้ำหนัก และเปลี่ยนเป็นค่าคัตนี้บ่งชี้สถานภาพทางการประถมศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาแต่ละโรงเรียน ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. คัตนี้บ่งชี้สถานภาพทางการประถมศึกษา มีค่าระหว่าง 66.557 - 150.036
2. โรงเรียนวัดกลางคลองสี่ อำเภอลำลูกกา มีค่าคัตนี้บ่งชี้สถานภาพทางการประถมศึกษาสูงสุด และโรงเรียนวัดเขียนเขต อำเภอธัญบุรี มีค่าต่ำสุด
3. โรงเรียนในเขตรังสิตใต้ ร้อยละ 21.57, 43.14 และ 33.29 มีคัตนี้สถานภาพทางการประถมศึกษาต่ำกว่า 80 อยู่ระหว่าง 80 ถึง 100 และสูงกว่า 100 ตามลำดับ¹

รายงานการวิจัยสถานภาพของการมัธยมศึกษา

ในปี พ.ศ. 2520 บุญมี พันธุ์ไทย ได้ศึกษาวิจัยการใช้อาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานภาพของอาคารสถานที่และวัสดุ อุปกรณ์ การใช้และปัญหาการใช้ รวมทั้งความสูญเปล่าทางการศึกษาอันเนื่องจากการใช้อาคารสถานที่ และวัสดุ อุปกรณ์ ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามถามผู้บริหารจำนวน 57 คน จากจำนวนโรงเรียนมัธยมศึกษา 57 โรงเรียนแล้ววิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าอัตราส่วน ผลการศึกษาปรากฏว่า

ด้านอาคารสถานที่ โรงเรียนส่วนมากมีสถานที่ตั้งอยู่ใกล้แหล่งชุมชน มีอาคารเรียนอยู่ใกล้กัน มีห้องสุขาเพียงพอ และได้นำค่าน้ำใช้จากน้ำประปา โรงเรียนส่วนมากมีปัญหาในเรื่อง อาคารเรียน ห้องสมุด ห้องพยาบาล และบ้านพักครูไม่เพียงพอ ในด้าน

¹วิวัฒน์ ปานทุมจิตร, "สถานภาพทางการประถมศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตรังสิตใต้ จังหวัดปทุมธานี" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521)

การใช้ประโยชน์อาคารสถานที่ โรงเรียนส่วนมากใช้อาคารเรียนอย่างมีประสิทธิภาพสูงมาก ในด้านวัสดุ อุปกรณ์ สภาพของวัสดุ อุปกรณ์ ที่โรงเรียนมีอยู่นั้นส่วนมากใช้การได้ดีและมีอัตราการใช้ 1 - 4 ชั่วโมงต่อวัน นอกจากนี้โรงเรียนส่วนมากได้ระบุว่าเครื่องบันทึกเสียงและเครื่องฉายสไลด์เป็นวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องการสูงมาก แต่อย่างไรก็ตามโรงเรียนส่วนมากไม่มีห้องโสตทัศนศึกษา และไม่มีครูที่มีวุฒิทางนี้

ในด้านความสูญเสียไปทางการศึกษา โรงเรียนส่วนมากไม่มีความสูญเสียไปเนื่องจากการใช้ห้องเรียนโดยทั่ว ๆ ไป เพราะประสิทธิภาพของการใช้ห้องเรียนทั่วไปมีมากกว่า 100 % แต่มีความสูญเสียไปอันเนื่องมาจากการใช้ห้องโสตทัศนศึกษา ห้องศิลปศึกษา ห้องทัศนศึกษา ห้องดนตรี ห้องนาฏศิลป์ ห้องปฏิบัติการโภชนา อาคารเกษตร โรงอาหาร และห้องประชุม เพราะห้องและอาคารเหล่านี้มีประสิทธิภาพในการใช้ต่ำกว่า 100 % นอกจากนี้ยังพบว่ามีความสูญเสียไปอันเนื่องมาจากการใช้วัสดุอุปกรณ์ไม่เต็มที่ คือเฉลี่ย 1 - 4 ชั่วโมงต่อวันเท่านั้น¹

จากการศึกษาค้นคว้ารายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่เป็นการวิจัยเพื่อสำรวจโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ส่วนเรื่องสถานภาพทางการประถมศึกษาานั้นเคยมีหม่อมหลวงคุย ชุมสาย และคณะทำไว้ แต่ก็เป็นสถานภาพทางการประถมศึกษาของอำเภอต่าง ๆ มีชื่อของโรงเรียนประถมศึกษาโดยตรง และทำการศึกษาตัวแปรทั้งหมด 11 ตัว ส่วนวิวัฒน์ ปานชุมจิตร ได้ทำการศึกษาสถานภาพทางการประถมศึกษา แต่เฉพาะในเขตรังสิตใต้ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งอยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร โดยทำการศึกษาตัวแปรทั้งหมด 25 ตัว และบุญมี พันธุ์ไทย ได้ศึกษาเฉพาะสถานภาพของอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษา แต่ไม่เคยมีผู้ใดศึกษาสถานภาพทางการศึกษาทั้งทางการประถมศึกษา และมัธยมศึกษามาก่อนเลย

¹บุญมี พันธุ์ไทย, "การใช้อาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นควรจะได้มีการวิจัยสถานภาพทางการประถมศึกษา และ
 มัธยมศึกษาของโรงเรียนในเขตทุ่งกุลาร้องไห้ ซึ่งเป็นเขตชนบทห่างไกลความเจริญ
 มาก เพื่อจัดลำดับความเจริญก้าวหน้าทางการศึกษาของท้องถิ่นนั้นว่าจะเป็นเช่นไร มี
 ความแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด โดยจะทำการศึกษาตัวแปรเพิ่มขึ้นซึ่งสามารถที่จะใช้
 วัดสถานภาพทางการศึกษาของโรงเรียนได้ ตัวแปรที่เพิ่มขึ้นคือ จำนวนครูทั้งหมด,
 จำนวนเงินทุนที่โรงเรียนจัดหาให้นักเรียน, การตกแต่งบริเวณโรงเรียน, จำนวนบ้าน
 พักครู, จำนวนพื้นที่ห้องวิทยาศาสตร์, จำนวนพื้นที่ห้องพลศึกษา, จำนวนพื้นที่ห้อง
 คหกรรม, จำนวนพื้นที่ห้องแนะแนว และจำนวนพื้นที่ห้องพิเศษอื่น ๆ รวมเป็นตัวแปร
 ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ 33 ตัวแปร ทั้งนี้ตัวแปรที่เพิ่มเติมนี้ได้ทำการศึกษาจากเกณฑ์
 มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. 2523 และแบบสำรวจ 1 - 2 การวิจัยเพื่อ
 จัดระดับมาตรฐานการศึกษาโรงเรียนราษฎร์สายสามัญ ซึ่งผลวิจัยคาดว่าจะช่วยให้
 หาทางแก้ไขข้อบกพร่องที่มีอยู่ให้หมดไป และยกมาตรฐานการศึกษาในเขตทุ่งกุลาร้องไห้
 ให้สูงขึ้น